

"מותר תרומת הלשכה", וגם לו היו שימושים מסויימים.

ואילו הכסף שהיה נשאר בלשכה אחר שתרמו ממנה את תרומת הלשכה, ואחר שחלפה השנה, ושוב לא היו תורמים ממנה, היה נקרא "מותר הלשכה", וגם לו היו שימושים מסויימים.

כמו כן היתה במקדש רשות של "הקדש בדק הבית", שתחת רשותה היו כל הנכסים והתרומות שאינם קדשי מזבח. ברכוש הזה היו מתקנים או בונים את כל המבנים שבבית המקדש.

אמר ליה: אין כלי שרת נעשין אלא מתרומת הלשכה.

איתיביה מהא דכתיב בדברי הימים ב [פרק כד], בענין המגבית לבדק הבית שנעשתה בימי המלך יואש:

"וככלותם לבנות ולתקן את בית המקדש, הביאו לפני המלך ויהודיע את שאר הכסף. ויעשהו כלים לבית ה', כלי שרת".

ומוכח שכלי השרת נעשים מכסף של בדק הבית.

אמר ליה: מי דאקרייך, שקרא ולימד אותך כתובי — לא אקרייך נביאי!

קו-ב **כלי שרת**, שמשתמשים בהם לעבודת הקרבנות במזבח החיצון, שהוא עצמו בנין ולא כלי — מהו שיעשו מקדשי בדק הבית?

וצדדי הספק הם:

האם כלי השרת "צורך מזבח" נינהו, ולכן מקדשי בדק הבית אתו, הם באים.

או כלי שרת "צורך קרבן" נינהו, ומתרומת הלשכה, מהכסף המיועד לקרבנות היו עושין אותן?

הקדמה

קרבנות הציבור היו באים כל שנה ממצחית השקל שתרמו כל אחד ואחד מבני ישראל בכל שנה. והיו מרכזים את כל השקלים בלשכה, ותורמים מהם שקלים בשלש קופות, ומתוך שלש קופות אלו היו קונים את קרבנות הציבור.

אם היה צורך בכסף נוסף לקניית קרבנות ציבור, היו חוזרים ותורמים מן השקלים שבלשכה אל תוך הקופות.

בכסף שבקופות, מלבד קניית קרבנות הציבור, היו עושים בו שימושים נוספים לצרכי הציבור, וכפי שיתבאר להלן.

הכסף שהיה נותר בקופות הללו היה נקרא

כשם שהוא פסול לאכילת תרומה עד שיעריב שמשו של אותו היום.

וכיון שהקילו בדבר לטמאות את הכהן השורף ולשורף את הפרה בכהן שהוא טבול יום, חשו חכמים שלא יבואו לזלזל ולהקל בטהרת עושי הפרה, ולכן הנהיגו בהם חומרות שאינם מעיקר הדין.

הפרה האדומה באפר הפרה שהיה במקדש. אלא נהגו כאן חומרה מיוחדת של טהרה לפי שמצד שני היו מטמאים את הכהן השורף את הפרה בטומאת שרץ, ומטבילים אותו, והיה הכהן "טבול יום", ואז היה שורף את הפרה. ועשו זאת כדי להוציא מלבן של צדוקים אשר סברו שטבול יום פסול לשריפת הפרה עד שיעריב השמש,

שנאמר [שם, בדברי הימים] **"את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה', כלי שרת"**.

איזהו כסף שיש לו "שיריים"? — **הוי אומר**, זה **תרומת הלשכה**. שמרימים תרומה מהכסף שנאסף מכלל ישראל בתוך שלש קופות, לצורך קניית הקרבנות מהכסף ש"נתרם" בקופות. והשארת של הכסף שנשאר בלשכה היא ה"שיריים".

ולכן יש לעשות את כלי השרת מהכסף שבקופות, כי לכסף זה יש שיריים שנותרו בלשכה.

ופרכינן: **ואימא**, מדוע לא נאמר, שהפסוק הזה מלמד שיש לעשות כלי שרת מכספי השיריים שנשארו בלשכה **גופייהו**, ולא מהכסף שנתרם בתוך שלשת הקופות! כי הרי הפסוק מדבר על עשיית הכלים מ"שאר הכסף"!?

ומשנינן: כיון שנכתבה המילה "הכסף" בה"א הידיעה, צריך לעשות את הכלים מהכסף החשוב, שנתרם בקופות, ולא מן השיריים — **כדאמר רבא** בענין הקרבת עולת התמיד בבוקר:

"וערך עליה העולה [תמיד של בוקר] — מלמדת ה"א הידיעה שעולת התמיד צריכה להיות חשובה, ולכן היא תהא העולה ראשונה בבוקר, שלא יקדימו קרבן אחר לפנייה.

הכא נמי מה שאמר הכתוב שעשו את כלי

דכתיב **בנביאים ראשונים**, בספר מלכים ב [פרק יב]: **"אך לא יעשה מן הכסף שנועד לתקן את בית ה', ספות, כלי זהב, כלי כסף — כי לעושי המלאכה יתנוהו"**.

ומוכח שאין משתמשים בכסף בדק הבית לצורך עשיית כלי שרת.

ומקשינן: **אי הכי קשו קראי אהרדי!**

ומשנינן: **לא קשיא** —

כאן שנבנו והותירו, שנשאר כסף יותר מן הצורך לבדק הבית, אז היה מותר לעשות מן הכסף המיותר כלי שרת.

כאן שנבנו ולא הותירו, וכיון שיש צורך בכסף לבדק הבית אין עושים ממנו כלי שרת.

ופרכינן: **וכי גבו והותירו** — **מאי הוי?** הרי לא לשם קדושת קרבן גבו אותו אלא לצורך בדק הבית, ואיך אפשר לשנות את קדושתו?

אמר רבי אבהו: **"לב בית דין"** מתנה עליהן, שאם הוצרכו לבדק הבית — **הוצרכו**, ואין לשנות את קדושתם.

ואם לאו, שישאר כסף מיותר — **יהו לכלי שרת**.

תנא רבי רבי ישמעאל: **כלי שרת באין מתרומת הלשכה**.⁽¹⁾

1. התוס' מבארים שהכונה היא למותר שנשאר מתרומת הלשכה ולא מתרומת הלשכה עצמה, כמו שמוכח לקמן. אלא שאם כן, יש לתמוה מה

1. התוס' מבארים שהכונה היא למותר שנשאר מתרומת הלשכה ולא מתרומת הלשכה עצמה, כמו שמוכח לקמן. אלא שאם כן, יש לתמוה מה

השרת מ"שארית הכסף" — כסף ראשון, שהוא כסף חשוב, שנתרם בקופות לצורך קרבנות, ולא מן השארית של הכסף!

מיתבי על מה ששנינו שכלי שרת באים מתרומת הלשכה, מהא דתניא:

הקטורת וכל קרבנות צבור — באין מתרומת הלשכה.

מזבח הזהב ולבונה⁽²⁾ וכלי שרת — באין מ"מותר נסכים", ונחלקו בו אמוראים במסכת מנחות מהו "מותר נסכים" [עיין ברש"י].

מזבח העולה הלשכות והעזרות — באין מקדשי בדיק הבית.

חויף לחומת העזרה — באין משירי הלשכות.

וזו היא ששנינו: חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר — באין משירי הלשכה!

ומוכח מהברייתא הזאת שכלי השרת אינם נעשים מתרומת הלשכה!

ומשנינו: מחלוקת תנאי היא, שנחלקו בדבר.

דתנן במסכת שקלים [פרק רביעי הלכה ב]:

מותר תרומה — מהו עושין בה? — ריקועי זהב, ציפוי לבית קדשי הקדשים.

רבי ישמעאל אומר:

מותר פירות [רווחים] שעשה הקדש

מהקרבנות, וכפי שיתבאר להלן] — לקיין המזבח, להקריב עליו עולות של נדבת צבור כשאין קרבנות אחרים להקריב עליו, כדי שלא יהיה המזבח שומם.

ודבר זה נקרא "קין", משום שבאים קרבנות הציבור לנדבה אחר הקרבת עיקר הקרבנות שהם חובה, בדומה לפירות מתוקים הבאים לקינוח סעודה, לאחר הסעודה.

מותר תרומה — לכלי שרת.

רבי עקיבא אומר: מותר תרומה — לקיין המזבח.

מותר נסכים — לכלי שרת.

רבי חנינא סגן הכהנים אומר:

מותר נסכים — לקיין המזבח.

מותר תרומה — לכלי שרת.

וזה וזה, רבי עקיבא ורבי חנינא סגן הכהנים, לא היו מודים בפירות, כי לדעתם אין עושים מסחר לצורך רווח בממון הקדש.

ונמצא שתנא דבי ישמעאל הסובר שעושים כלי שרת מתרומת הלשכה הוא כמו שמצינו שכך סובר רבי ישמעאל עצמו, ואילו רבי עקיבא חולק עליו.

והוינן בה: "פירות" — מאי היא?

ומשנינו: דתניא: מותר תרומה, מהו עושין בה? — לוקחין פירות בזול, ומוכרין

לו לנקוט בדבר מוחלט, שתמיד הוא נשאר.

2. הגר"א מוחק את המילה "לבונה" לפי שהיא קרבן גמור, ובאה מתרומת הלשכה.

ותירצו, שהכסף שבקופות עצמן לא תמיד הוא נשאר, כי לפעמים קונים בכל הכסף הזה קרבנות, ורק מהכסף שנותר בלשכה לעולם נשאר ממנו עודף. ושאלת הגמרא היתה שהיה

אמר שמואל: מודה לי אבא [רב], הנקרא כך לפי חשיבותו], שאין פוסקים מזונות לאשת איש בשלשה חדשים הראשונים לאחר צאתו, לפי שחזקה היא שאין אדם מניח ביתו ריקן ממזונות, וחזקה שהשאיר לה כסף לקנות ממנו מזונות.

ומבאר הגמרא:

בששמעו בו שמת, ומגיעה לה כתובה — כולי עלמא לא פליגי שביית דין פוסקים לה מזונות, עד לשיעור כתובתה. כי אין לנו לחשוש שתגבה שלא כדין. שהרי כאשר תבוא לגבות כתובתה ישביעו אותה היורשים שלא התפיס לה בעלה צרורות כסף.

שמה תאמר שיש לחוש שאמר לה בעלה "צאי מעשי ידיך במזונותיך", ולא מגיע לה מזונות, כיון שהיא קבלה עליה את מה שאמר לה בעלה, הרי עתה, משמת בעלה, אין היא משועבדת לו למעשה ידיה, ויש לה זכות לאכול מזונות כל עוד לא גבתה את כתובתה.⁽¹⁾

כי פליגי — בשלא שמעו בו שמת.

רב אמר: פוסקין, דהא משועבד לה למזונותיה.

ושמואל אמר: אין פוסקין!

ומבאר הגמרא: מאי טעמא, מהו טעמו של שמואל?

רב זביד אמר: אימא יש מקום לחשוש ולומר שצריכי, צרורות כסף אתפסה לה בעלה לצורך מזונותיה.

אותם ביוקר. והשכר הרווח המתקבל — מפיצין בו את המזוכה.

וזו היא ששינינו: מותר פירות — לקיין המזוכה.

ומבאר הגמרא: מאי "זה וזה, לא היו מודין בפירות"?

דתנן: מותר שירי לשכה — מה היו עושין בהן.

לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות, והשכר להקדש, דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: אין משתכרין בשל הקדש, ואף לא משתכרין בשל עניים.

ומבאר הגמרא את טעמו של רבי עקיבא:

בשל הקדש מאי טעמא לא משתכרים? — כי אין עניות במקום עשירות.

בשל עניים מאי טעמא לא? — דלמא מתרמי להו עניא, וליכא למיתבא ליה. שמה יודמן לגבאי הצדקה עני, ולא תהיה להם אפשרות לתת לו כסף, כיון שהוא יהיה מושקע לעשיית רוח לצדקה.

שינינו במשנה: מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות.

איתמר, רב אמר פוסקין מזונות לאשת איש. וגובים אותם מנכסי הבעל, שמוכרים בית דין את נכסיו, ומפרנסים אותה.

ואילו שמואל אמר: אין פוסקין מזונות לאשת איש, וכפי שיבואר.

1. והיתומים אינם יכולים לומר לה "צאי מעשה ידיך במזונותיך", שגם הבעל אינו יכול לומר לה